

יעקב, יוסף והמכירה

וכמה קולמוסין משתברין
וכמה עורות אבורים וכמה
תינוקין מתרצעין ללמור
דבר שלא היה בתורה!

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) כ"ו פרשת
ויחי פרשה קא:

(יז) [כה תאמרו ליוסף] וגו'
[[ויבך יוסף בדברם אליו]]
אמר כך אחי חושדין אותי.

בראשית, מ"ב, לו:

(לו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יַעֲקֹב
אֲבִיהֶם אֶתִּי שָׁבַלְתֶּם יוֹסֵף
אֵינְנִי וְשִׁמְעוֹן אֵינְנִי וְאֶת־
בְּנֵימִן תִּקְחוּ עָלַי הֲיִי כְלָנָה:

רש"י:

(לו) אתי שכלתם - מלמד
שחשדן שמא הרגוהו או
מכרוהו כיוסף:

רמב"ן (מ"ה, כז):

(כז) וידברו אליו את כל
דברי יוסף - יראה לי על
דרך הפשט שלא הוגד
ליעקב כל ימיו כי אחיו
מכרו את יוסף, אבל חשב
כי היה תועה בשדה
והמוצאים אותו לקחוהו
ומכרו אותו אל מצרים, כי
אחיו לא רצו להגיד לו

רש"י בראשית פרק לז פסוק לג

חיה רעה אכלתהו - נצנצה
בו רוח הקדש, סופו
שתתגרה בו אשת פוטיפר.
ולמה לא גלה לו הקדוש
ברוך הוא, לפי שהחרימו
וקללו את כל מי שיגלה,
ושתפו להקב"ה עמהם,
אבל יצחק היה יודע שהוא
חי, אמר היאך אגלה
והקב"ה אינו רוצה לגלות
לו:

בראשית, נ', טו-יז:

(טו) וַיֵּרָא אֲחֵי יוֹסֵף כִּי מֵת
אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטַמְנוּ
יוֹסֵף וְהָשִׁב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל
הָרְעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ:
(טז) וַיֵּצֵאוּ אֶל יוֹסֵף לְאֹמֶר
אֲבִיךָ צָוָה לְפָנֵינוּ מוֹתוֹ לֵאמֹר:
(יז) כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָּה
שָׂא נָא פֶשַׁע אֲחֵיךָ וְחַטָּאתָם
כִּי רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא
לְפֶשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ
וַיִּבֶךְ יוֹסֵף בְּדַבְרָם אֵלָיו:

(יבמות סה):

מדרש תנחומא צו, ז:

ומעולם לא צוה יעקב מכל
אלו הרברים כלום, אלא
מעצמם אמרו רבר זה, אמר
רשב"ג: כמה ריו משתפך

ולקהימך ממקומך. זהו
עיקר פשוטו...
והמפרשו במכירת יוסף לא
ידע בשיטה של פסוק ולא
בחילוק טעמים כלל:

בראשית פק מט

(ה) שָׁמְעוּן וְלוֹי אֲחִים כְּלִי
חֶמֶס מִכְרֵיָהֶם:
(ו) בְּסֶדֶם אֱלֹהֵיבָא נִפְשֵׁי
בְּקַהֲלָם אֱלֹהֵימְחַד כְּבִדֵי כִי
בְּאִפְסֵם הֲרֵגוּ אִישׁ וּבְרַצְנָם
עֲקָרְשׁוּר:
(ז) אָרֹר אִפְסֵם כִּי עֹז וְעִבְרֵתֶם
כִּי קִשְׁתָּה אֲחֻלְקָם בְּיַעֲקֹב
וְאִפְיָצִים בְּיִשְׂרָאֵל: ס

רש"י בראשית פרק מט פסוק ו

כי באפם הרגו איש - אלו
חמור ואנשי שכם...
וברצונם עקרו שור - רצו
לעקור את יוסף שנקרא
שור, שנאמר (דברים לג
יז) בכור שורו הדר לו.

רמב"ן שם:

והנכון בעיני שהכתוב
כמשמעו, אמר כי באפם
הרגו כל איש באפם [את
אנשי שכם], וברצונם,
אחרי ששכח חמתם
בהריגת האנשים עקרו כל
שור, רמז למקניהם
וקניינם כל אשר בבית וכל
אשר בשדה.

חטאתם, אף כי יראו
לנפשם פן יקצוף ויקללם,
כאשר עשה בראובן ושמעון
ולוי (להלן מט ג - ז).
ויוסף במוסרו הטוב לא
רצה להגיד לו, ולכך נאמר
ויצוו אל יוסף לאמר אביך
צוה לפני מותו לאמר וגו',
ואלו ידע יעקב בענין הזה
היה ראוי להם שיחלו פני
אביהם במותו לצוות את
יוסף מפיו, כי ישא פניו
ולא ימרה את דברו, ולא
היו בסכנה ולא יצטרכו
לבדות מלבם דברים:

בראשית פרק מט

(ט) גֵּר אַרְיָה יְהוּדָה מִטְרָף
בְּנֵי עֲלִית כְּרַע רֶבֶץ בְּאַרְיָה
וּכְלָבִיא מִי יְקִימְנוּ:

רש"י בראשית פרק מט פסוק ט

מטרף - ממה שחשדתיך
(לעיל לז לג) בטרף טרף
יוסף חיה רעה אכלתהו,
וזהו יהודה שנמשל לאריה:
בני עלית - סלקת את
עצמך, ואמרת (שם כו) מה
בצע וגו'.

רשב"ם בראשית פרק מט פסוק ט

מטרף בני עלית - אתה
יהודה בני לאחר שעלית
מלטרופ טרף באומות
ותכרע ותשכב בעירך, לא
יבא אויב להתרידך

בראשית פרק מט

(כג) וַיִּמְרְרוּהוּ וַרְבוּ וַיִּשְׁטְמֵהוּ
בְּעֵלְי חֲצִים:

רש"י בראשית פרק מט פסוק כג

(כג) וימררוהו ורבו -
וימררוהו אחיו, וימררוהו
פוטיפר ואשתו לאסרו...

רד"ק בראשית פרק מט פסוק כג

(כג) וימררוהו ורבו - אם
דבר זה על העבד? אמר זה
על פוטיפר ואשתו על
אנשי ביתו אבל לא על
אחיו כי לא יתכן שדבר
יעקב אבינו בגנות בניו
בשעה שברכסם. ואף על פי
שדבר בגנות ראובן עשה
כן לתת טעם למה נטלה
ממנו בכורתו, וכן שמעון
ולוי, למה חלקם:

וישטמוהו בעלי חצים -
שטמוהו חנם אותם בעלי
חצים שהלשינוהו אל
אדוניו והדברים הרעים
כנה אותם בחצים כמו
שאמר (שם ק"כ) חצי גבור
שנונים עם גחלי רתמים:

בראשית פרק נ

(טו) וַיֵּרְאוּ אַחֲרֵי־יוֹסֵף בְּרִמָּת
אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִשְׁטְמֵנוּ
יוֹסֵף וְהִשָּׁב וְשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל־
הָרְעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ:

פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ג - ביום
השמיני):

כיון שהרגישו ביעקב
שחולה באו והודיעו ליוסף,
והרי כל שבחו של יוסף
שהיה מפליג על כבוד אביו
ולא נכנס אצלו בכל שעה,
שאיילולי שבאו אחרים
ואמרו לו אביו חולה לא
היה יודע?

אלא להודיעך צדקו שלא
רצה להתייחד עם אביו
שלא יאמר לו היאך עשו
בך אחיך ומקללם. אמר
יוסף: אני יודע צדקו של
אבא כל דבריו גזירות
הן... ואני בא לומר
שיקללם? יקללם ונמצאתי
מחריב את כל העולם שלא
נברא העולם אלא בשביל
השבטים. לפיכך לא היה
הולך אצל אביו בכל שעה.

יומא נב-נב:

איסי בן יהודה אומר: חמש מקראות בתורה
אין להן הכרע:
שאת, משוקדים, מחר, ארור, וקם.